

Nr 153.

Av herr **Rune**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående tillstånd för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa att upplägga ett premieobligationslån.

Uti motion nr 222 vid 1914 års första riksdag anförde jag:

»På senare tider har man alltmera börjat inse den stora betydelsen i socialt och hygieniskt hänseende av att goda bostäder kunna till billigt pris tillhandahållas befolkningen. Ett av villkoren härför är, att nödigt kapital kan till billig ränta tillhandahållas byggnadsverksamheten och fastighetsägarna. Detta har även behjärtats av statsmakterna, i ty att för några år sedan genom statsmakternas stöd Konungariket Sveriges stadshypotekskassa inrättades med uppgift att på billigaste villkor upplåna penningar, vilka kassan skulle tillhandahålla stadshypoteksföreningar, som i sin tur skulle till fastighetsägare i städer och med städer jämförliga samhällen mot inteckning utlämna billiga lån. Varken kassan eller föreningarna äga att å lånen njuta någon vinst.

Denna kassa har även varit en god hjälp för fastighetsägarna, men då ungefär samtidigt som kassan bildades möjligheten att anskaffa billiga penningar till och med för en sådan solid låntagare alltmera minskats, har därav blivit en följd, att kassan på senare tider icke på långt när varit i stånd att till rimlig ränta bringa fastighetsägarna det kapital de behöva för att behovet av billiga och goda bostäder skall bliva behörigen tillgodosett. Den utländska lånemarknaden har på senare tider icke kunnat användas med samma fördel som förut och då den inhemska marknaden anlitas, har det visat sig, att penningarna betingat allt för hög ränta, då vanligt upplåningssätt använts.

Emellertid synes det önskligt, att också den svenska lånemarknaden för dessa lånebehov anlitas — även om detta icke kan ske i synnerligt

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 4 saml. 67 häft. (Nr 153, 154.)

stor utsträckning — och inom intresserade kretsar har diskuterats möjligheten av att ordna upplåningen så, att det svenska kapitalet kunde mera intresseras för ifrågavarande placering. Man har då kommit att tänka på premieobligationslånen, en låneform, som i utlandet ofta anlitats och särskilt använts i Frankrike för liknande ändamål, som det här ifrågasatta. Detta lånesätt innebär, att obligationslån på vanligt sätt upplägges, men att räntan icke i sin helhet direkt utbetalas till obligationsinnehavarna utan att en del därav användes till vissa premier för utlottning bland dessa innehavare. Antag således, att ett sådant obligationslån upplades till belopp av femtio miljoner kronor med obligationer, vardera lydande å 100 kronor. Då kunde exempelvis stadgas, att obligationsinnehavaren varje år i december månad ägde lyfta 3,5 % ränta på obligationen samt att återstoden av räntan exempelvis 0,75 %, i det nu tänkta fallet således 375,000 kronor, årligen användes till utlottning emellan obligationshavarna. Stadshypotekskassan skulle således betala 4,25 % ränta på obligationerna, och de genom ett sådant lån influerna penningarna skulle — sedan en del smärre omkostnader tagits i beräkning — antagligen kunna tillhandahållas fastighetsägarna för en effektiv ränta av cirka 4,5 %. På detta sätt skulle det enligt min åsikt vara möjligt att intressera den svenska allmänheten att tillhandahålla en del kapital åt Konungariket Sveriges stadshypotekskassa utan att så vitt jag kan se någon olägenhet härav skulle uppstå.

Men, invändes, detta lånesätt har ju natur av ett veritabelt penninglotteri och kommer att motverka arbetsamheten och sparsamheten. Jag vill gent emot en sådan invändning påstå, att det är stor skillnad emellan ett verkligt penninglotteri och ett premieobligationslån sådant som det jag här ovan antytt; och jag kan gärna nämna, att om så inte vore förhållandet, skulle jag för min del icke föreslå en sådan låneform. Jag har nämligen alltid i riksdagen röstat emot förslagen om inrättande av ett penninglotteri, även om jag icke varit fullkomligt okänslig för påvisandet, att svenska folket ändock spelar på penninglotterier — nämligen utländska — i avsevärd utsträckning, och att på detta sätt stora belopp dragas ur vårt land till utlandet. Och det mest avgörande skälet till att jag så röstat, har just varit, att jag anser ett rent penninglotteri motverka sparsamheten.

Med ett premieobligationslån är nog förhållandet så, att det är möjligheten att lyckliggöras med en premievinst, som särskilt lockar allmänheten att köpa obligationen. Denna har emellertid ett ganska högt

verkligt värde, då den ju förr eller senare inlöses av kassan med dess fulla belopp, varförutom den ju är räntebärande med 3,5 %, som årligen kontant utbetalas till innehavaren. Vid sådant förhållande vågar jag påstå, att om en person av lust att få deltaga uti premieutlottningen förmås att placera sina insparade 100 kronor uti en sådan obligation, detta icke med fog kan anses vara att förmå den sparande att illa använda sina besparingar. Man kan däremot mycket väl tänka sig, att lusten att förvärva en sådan obligation och att därigenom få deltaga uti premieutlottningen mången gång skulle kunna driva en person till att spara ihop de penningar, vilka erfordras för detta inköp. Obligationsinnehavaren deltagar dock icke uti premieutlottningen med mera än en procent av obligationens belopp eller i det tänkta fallet med en krona årligen. Jag har då beräknat, att obligationsinnehavare ju kunnat placera sina pengar i bank eller på annat sätt och då erhållit kontant möjligen 4,5 % å sina penningar. Men för att få med denna enda krona om året deltaga i lotteriet, skall dock vederbörande hava sparat ihop etthundra kronor för inköp av obligationen. Det är vidare möjligt, att tillkomsten av ett dylikt premieobligationslån skulle hos den svenska allmänheten kunna motverka och ersätta lusten att spela på utländska penninglotterier, och härigenom hade ju därmed vunnits ytterligare en verkligt stor fördel utan nämnvärd nackdel.

Då jag således allvarligt övervägt skälen för och emot anordnandet av ett sådant premieobligationslån jag här ovan antytt, har jag för min del funnit de förra skälen mera beaktansvärda och det är därför jag tror, att det ur flera synpunkter vore klokt, om ett sådant lånesätt kunde tillåtas Konungariket Sveriges stadshypotekskassa beträffande ett lån å exempelvis 50 miljoner kronor, såvida kassan anser sig med fördel för fastighetsägarna kunna begagna sig av denna låneform.

Emellertid vill sannolikt icke Kungl. Maj:t utan riksdagens bifall tillåta stadshypotekskassan att upptaga ett sådant obligationslån och att anordna den i samband därmed stående premieutlottningen.»

Sedan detta skrevs, har utvecklingen av bostadsfrågan visat, att det numera är oundgängligen nödigt att på alla sätt understödja byggnadsverksamheten och det har blivit allt mera uppenbart att ett av de viktigaste sätt för sådant understöd är att kunna bereda denna verksamhet rörelsekapital till billig ränta. Numera är det också tydligt, att den utländska lånemarknaden för många år framåt kommer att vara stängd för

lånebehov utifrån och att således Konungariket Sveriges stadshypotekskassa är uteslutande hänvisad till den inhemska lånemarknaden.

Det synes mig därför som om numera än starkare skäl förefinnas för det förslag jag 1914 väckte, och då behovet nu synes mig betydligt större än förut, tror jag att 100 miljoner äro för ändamålet väl erforderliga. Jag föreslår därför,

att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte tillåta Konungariket Sveriges stadshypotekskassa att upplägga ett premieobligationslån å högst 100 miljoner kronor samt att anordna därav föranledda premieutlottningar, såvida stadshypotekskassan till Kungl. Maj:t inom utgången av år 1918 inkommer med underdånig ansökan därom.

Stockholm den 26 januari 1917.

Axel Rune.
